

УДК 376.613.9

Волошин О. Р.

**РАННЄ СЕКСУАЛЬНЕ ЖИТТЯ МОЛОДІ
ЯК ЧИННИК ПОШИРЕННЯ ВІЛ-ІНФЕКЦІЇ**

Україна продовжує посідати одне з провідних місць на європейському континенті за темпами зростання епідемії ВІЛ-інфекції/СНІДу. Незважаючи на певні зусилля органів державної влади, місцевого самоврядування, неурядових організацій і суспільства в цілому, ситуація з поширенням цієї хвороби в країні характеризується як концентрована стадія епідемії. Сучасний підхід до контролю над станом епідемії та пошуком ефективних шляхів протидії ґрунтується на принципах міжгалузевої співпраці, поєднанні зусиль держави та громадянського суспільства.

Ключові слова: епідемія, ВІЛ-інфекція/СНІД, сексуальне життя, молодь.

Постановка проблеми. Ситуація в різних країнах свідчить, що захворювання на ВІЛ-інфекцію/СНІД знижує середню тривалість життя, збільшує попит на медичні послуги, загострює проблеми соціальної нерівності, сирітства. Існує прямий взаємозв'язок між політикою економічного розвитку та рівнем захворюваності.

З одного боку, епідемія ВІЛ/СНІДу впливає на економічний розвиток суспільства, з іншого боку, економічний розвиток є вагомим чинником, що зумовлює характер епідемії. Для України, як і для багатьох інших країн, проблема СНІДу не є суто медичною проблемою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сексуальна поведінкова практика молоді змінюється поряд зі змінами у суспільстві, політиці, ідеології, одночасно змінюється і статеві мораль, яка зумовлює ставлення людей до такої інтимної сторони їхнього життя, як кохання та статеві стосунки. У зовсім недалекому минулому тема сексуальності вважалася "закритою". Але незнання чогось не означає, що цього не існує взагалі.

Фактори, які стають причинами безвідповідальної та небезпечної сексуальної поведінки, особливо серед молодих людей, мають комплексний характер. Типовими для сучасного суспільства є акселерація і пов'язаний з нею ранній початок сексуальних стосунків. Сексуальна революція та відкритість теми призвели до збільшення кількості сексуальних партнерів у період раннього юнацтва, коли особистість та її погляди на життя ще не сформовані [9, с. 28].

У сучасному суспільстві молоді люди самі роблять вибір: хтось обирає стримування, інші активно збагачують свій сексуальний досвід.

Епідемія розвивається у конкретному соціальному просторі під впливом різних факторів:

- соціально-економічних (економічної кризи, рівня соціальної нестабільності суспільства, культури, релігії);
- поведінкових факторів (сексуальна поведінка, практика вживання наркотиків ін'єкційним шляхом, особиста гігієна);
- біомедичних факторів (тип вірусу, стадії інфікування, наявність захворювань, що передаються статевим шляхом).

У поширенні ВІЛ/СНІДу виділяють такі причини:

– демографічні: підвищення показників смертності, збільшення кількості сиріт на тлі падіння народжуваності і зменшення чисельності населення;

– індивідуальні.

До порівняння, станом на 2004 р. в Україні офіційно було зареєстровано близько 75 тисяч ВІЛ-інфікованих осіб, серед них близько 8,5 тисяч дітей, більшість яких народжені ВІЛ-інфікованими матерями. Термінальну стадію ВІЛ-інфекції – СНІД – діагностовано у 9 тисяч пацієнтів, понад 5 тисяч хворих на СНІД померли [1, с. 4]. На сьогодні, за даними Мінохорони здоров'я, кількість ВІЛ-інфікованих в Україні становить близько 230 тисяч осіб, з яких на стаціонарному лікуванні перебуває лише 130 тисяч [8, с. 57]. За одинадцять місяців 2016 року в Україні за даними українського центру контролю соціально небезпечних захворювань при МОЗ України було зареєстровано 15 245 нових випадків ВІЛ-інфекції (з них 2 592 дитини до 14 років). Всього з 1987 року в Україні офіційно зареєстровано 295 603 нових випадки ВІЛ-інфекції, за цей час від СНІДу померло 41 115 осіб.

Починаючи з 2008 року, українці найчастіше інфікуються через незахищений секс. Якщо у 2005 році через сексуальні контакти інфікувалися 33 % людей, у яких була виявлена ВІЛ-інфекція, то у 2012 році цей показник зріс до 51 %. У 2015 році цей показник склав 60 %. Більшість випадків інфікування ВІЛ в Україні сьогодні реєструються у молодих людей віком 14–24 роки [9, с. 69].

Враховуючи надзвичайність епідемічної ситуації з ВІЛ-інфекції/СНІДу в Україні та необхідність її поліпшення, найважливіші заходи повинні впроваджуватися на державному рівні.

Попри те, що в Україні збільшується фінансування на боротьбу з ВІЛ-інфекцією, зокрема, у бюджеті на 2017 рік передбачено 850 млн. грн. замість минулорічних 250 млн., у Києві відкрито перший у Східній Європі пункт безкоштовного і конфіденційного тестування на ВІЛ-інфекцію, кількість інфікованих молодих осіб збільшується в силу багатьох факторів, серед яких раннє статеве життя, а особливо, осіб в підлітковому віці (11–15 років) [8, с. 77].

Слід зазначити, що переважна більшість ВІЛ-інфікованих – це молоді люди віком від 20 до 39 років. Особи з девіантною поведінкою (наркозалежні) складають близько 62 % від кількості усіх ВІЛ-інфікованих. На сьогодні парентеральний шлях передачі інфекції під час внутрішньовенного введення наркотичної речовини домінує, але збільшується кількість випадків передачі ВІЛ-інфекції гетеросексуальним шляхом.

Мета роботи – розкрити безвідповідальну та небезпечну сексуальну поведінку молоді, їх раннє статеве життя, що має комплексний характер та є чинником поширення ВІЛ-інфекції.

Головними **завданнями**, які ставились перед дослідженням, були:

– збір даних для аналізу рівня поінформованості, ставлення та вивчення факторів ризику інфікування ВІЛ серед молоді;

– визначення стану та відстеження тенденцій щодо моделей сексуальної поведінки сучасної молоді;

– виявлення раннього досвіду незахищених сексуальних стосунків;

– визначення серед молоді рівня толерантності у ставленні до людей, що живуть із ВІЛ-інфекцією;

– отримання даних щодо планування подальших дій з профілактики ВІЛ серед молоді.

Виклад основного матеріалу дослідження. З кожним роком зростає роль поведінкових досліджень як компонента нагляду. Вони передбачають вивчення рівня та динаміки поінформованості з досліджуваної проблеми, зміну уявлень і ставлення до проблеми, моніторинг поведінки і визначення поширення ризикованих поведінкових практик. Такі дослідження можуть охоплювати як широкі верстви населення, так й окремі групи: підвищеного ступеня ризику стосовно ВІЛ-інфікування.

Моніторинг поведінки здійснюється через проведення систематичних поведінкових досліджень, які забезпечують інформацію щодо знань, ставлень, стереотипів, уявлень та моделей поведінки. Опитування було проведено з 22 жовтня по 13 листопада 2016 р. у Львівській та Харківській областях та у місті Дрогобич серед молоді віком 14–24 роки. Вибір респондентів проводився за допомогою маршрутного методу за взаємопов'язаними квотами: стать та вік. Метод збору інформації: масове опитування молоді за методом структурованого інтерв'ю "віч-на-віч".

Зважаючи на "гострі" запитання, був використаний комбінований метод, який поєднав переваги персонального інтерв'ю та самозаповнення анкети респондентом із застосуванням персонального конверта для кожної заповненої анкети. У такому разі процедура опитування складалася з двох етапів: 1-й етап – інтерв'ю: спочатку інтерв'юер ставить "нейтральні" запитання, фіксує важливу персональну інформацію про респондента. На 2-му етапі – самозаповнення: інтерв'юер передає респондентові персональний конверт, анкету та ручку і пропонує самостійно працювати з анкетною; респондент заповнює анкету у присутності інтерв'юера у разі необхідності, інтерв'юер може надати необхідні пояснення або допомогу; кладе заповнену анкету у персональний конверт, заклеює його та передає інтерв'юерові.

Зібрано дані за показниками:

– вік, у якому відбувся перший сексуальний контакт (аналіз здійснювався окремо для кожної статі);

– типи сексуальних контактів;

– кількість сексуальних партнерів за останні 12 місяців;

– шлюбний статус чи наявність постійного партнера;
– відсоток молодих людей, які повідомили про сексуальні контакти з представниками комерційного сексу протягом останніх 12 місяців, та тих серед них, хто не використовував засоби захисту під час останнього такого контакту.

Під час проведення аналізу сексуальної поведінки молоді враховувався: вік сексуального дебюту, групи сексуальної активності, форми сексуальних стосунків.

1. На запитання "Чи вступали Ви коли-небудь в сексуальні стосунки?" (перший сексуальний контакт) переважна більшість опитаних (59 %) дали ствердну відповідь, 40 % – заперечну, відмовилися від відповіді 1 % опитаних.

Віковий розподіл респондентів, які вступали коли-небудь в сексуальні стосунки, тобто мали сексуальний контакт з іншою особою, свідчить, що 5 % 14-річних опитаних мали такий досвід. Серед респондентів, які вступали коли-небудь в сексуальні стосунки, відсоток чоловіків вищий (63 %), ніж відсоток жінок (55 %).

Також фіксуємо різницю між отриманням першого сексуального досвіду за статтю: серед 14-річних відсоток хлопців, які вже мають такий досвід, 7 %, а серед дівчат – 4 %. У групі 16-річних також зафіксовано суттєву різницю: відсоток молодих жінок, які вже вступали в сексуальний контакт, становить 12 %, водночас цей же показник у чоловіків – 27 %. Вік, коли відбувся перший сексуальний контакт у чоловіків, становить 16,5, а у жінок – 17,1. Зафіксовано різницю між тим, як оцінюють респонденти вік свого першого сексуального партнера залежно від статі: у чоловіків середній вік партнерки/партнера складає 17,6, а у жінок – 21,0.

Різницю між середнім віком, в якому відбувся перший сексуальний контакт, у чоловіків та тим, як оцінили жінки середній вік свого першого партнера, можна пояснити тим, що чоловіки схильні додавати собі декілька зайвих років при знайомстві з протилежною статтю.

2. На запитання: "Яким типами сексуальних партнерів Ви надасте перевагу?"

В рамках дослідження сексуальні партнери були поділені на три групи:

- "постійні" – з якою респондент мав тривалі стосунки;
- "випадкові" – партнери, з якими респондент не перебуває у шлюбі, не мешкає разом та не вступає в сексуальні стосунки за винагороду;
- "комерційні" – партнери, з якими респондент мав сексуальні стосунки за винагороду.

Серед респондентів, які почали статеве життя (59 %), мали сексуальні контакти протягом року 96 % опитаних. Відсоток респондентів, які мали сексуальні контакти з постійним партнером, вищий у жінок (93 %), тоді як серед чоловіків він становить 78 %. Різницю за статевою ознакою також фіксуємо щодо сексуальних контактів з випадковими партнерами: серед чоловіків 47 % мали подібні контакти, а серед жінок – 20 %. Не зафіксовано різниці щодо користування послугами комерційних партнерів між чоловіками та жінками (по 4 % відповідно).

14-річні респонденти, які вже мали перший статевий контакт, стовідсотково мали сексуальні контакти протягом 12 місяців. Слід зазначити, що серед даної категорії відсоток тих, хто мав контакти з випадковими партнерами, вищий (67 %), ніж відсоток опитаних, які мали контакти з постійним партнером (64 %). Як видно, зі збільшенням віку опитаних відсоток тих, хто має контакти з постійним партнером, збільшується серед 15-17-річних – 74 %, а серед 22-24-річних – 88 %), а відсоток тих, хто вступав в сексуальні контакти з випадковими партнерами, зменшується серед 15-17-річних – 46 %, а серед 22-24-річних – 31 %).

Аналізуючи сексуальну активність, яка має вираження у кількості сексуальних партнерів, фіксуємо схильність респондентів (як жінок, так і чоловіків) мати в середньому одного постійного сексуального партнера. Ця тенденція спостерігається також серед виділених нами вікових груп. Чоловіки в середньому мали контакт з 4,07 випадковими партнерами, а жінки з 3,3. Розподіл середньої кількості випадкових партнерів фіксує притаманність подібних контактів усім віковим групам, але частота контактів з випадковими партнерами більш властива молодим людям 15-17 років: у даній групі середня кількість випадкових партнерів становить 3,99.

Щодо контактів з комерційними партнерами, то слід зазначити, що серед жінок середня кількість комерційних партнерів вища і становить 3,02, тоді як серед чоловіків цей показник дорівнює 2,16. Серед молоді віком 15-17 років середня кількість комерційних партнерів найвища і становить 6,21.

Висновки. Таким чином, результати проведеного дослідження дають змогу охарактеризувати сексуальну практику сучасної молоді. З огляду на отриманий результат, робимо висновок про те, що у переважній більшості представники молодіжного середовища схильні мати постійного сексуального партнера, що є позитивним фактором у сфері запобігання поширенню ВІЛ-інфекції. Попри все турбує ранній вік початку статевих контактів, а відтак, неправильно визначені шляхи запобігання передачі ВІЛ/СНІД. Великий відсоток молоді віком 14-24 роки, які повідомили, що не завжди використовують засоби захисту під час статевих контактів з непостійними партнерами. Відслідковується тенденція до збільшення відсотка молоді, яка толерантно ставиться до людей, які живуть з ВІЛ/СНІД.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі полягають у забезпеченні інформаційної підтримки, поповненні інформаційної бази стосовно груп підвищеного ризику інфікування ВІЛ та їх соціального оточення.

Використані джерела

1. ВІЛ/СНІД: стратегія наступу на хворобу // Здоров'я України. – 2001. – № 2. – С. 28.
2. Владимиров В. В. Кожные и венерические болезни: Атлас / В. В. Владимиров, Б. И. Зудин. – М. : Медицина, 1982. – 288 с.
3. Дерматология. Атлас-справочник / Т. Фитцпатрик, Р. Джонсон, К. Вулф и др. – М. : Практика, 1999. – 1044 с.
4. Здоров'я школярів на межі тисячоліть : Матеріали науково-практичної конференції Українського науково-дослідного інституту охорони здоров'я дітей та підлітків. – Харків, 2000. – 236 с.
5. Савчак В. І. Хвороби шкіри. Хвороби, що передаються статевим шляхом / В. І. Савчак, С. О. Галника. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2001. – 507 с.
6. Скрипкин Ю. К. Кожные и венерические болезни : Учебник для студентов мед. вузов / Ю. К. Скрипкин. – М. : Медицина, 1990. – 525 с.
7. Спиженко Ю. П. ВИЧ-СПИД инфекция / Ю. П. Спиженко, А. М. Дашук, А. Е. Лагода, Л. П. Черникова. – Х. : С.А.М., 2002. – 598 с.
8. Сучасні методи залучення до здорового способу життя, профілактика шкідливих звичок та захворювань у дітей та підлітків : Збірка статей / [під редакцією Б. Жебровського, В. Герасименка]. – Серія: Столична освіта. – К., 2000. – 290 с.
9. Туберкульоз, ВІЛ-інфекція/СНІД : Затверджено Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Рекомендовано Міністерством охорони здоров'я України як навчальний посібник для студентів вищих медичних навчальних закладів III–IV рівнів акредитації / За редакцією члена-кореспондента, професора В. Ф. Москаленка, професора Р. Г. Процюка. – Київ : Медицина, 2009. – 424 с.

Voloshyn O. R.

EARLY SEXUAL LIFE OF YOUNG PEOPLE AS A FACTOR OF THE HIGH SPREAD OF HIV INFECTION

Ukraine occupies a leading position in Europe in terms of growth of HIV/AIDS. Sexual behaviors of youth is changing along with the changes in the society, politics, ideology, and simultaneously changing sexual morality, which determines the attitude of people in such intimate aspects of their lives. The situation in different countries is indicating that the disease with HIV/AIDS reduces life expectancy, increases the demand for medical services, exacerbating the problem of social inequality, abandonment. There is a direct connection between economic development policies and morbidity.

On the one hand, the HIV/AIDS impact on the economic development of society, on the other hand, economic development is an important factor that determines the nature of the epidemic. For Ukraine, as for many other countries, the problem of AIDS is not just a medical problem.

It should be noted that the vast majority of HIV-positive people are young people of age from 20 to 35. Those with deviant behavior (drug users) constitute about 62% of all HIV-infected people. Today parenteral route of transmission of infection during intravenous drug use dominates, but an increasing number of cases of HIV transmission through hetero sexual relations.

Despite efforts by governmental bodies, local authorities, NGOs and society in general, the situation with the spread of the disease in the country is characterized as a concentrated epidemic. Modern approach to monitoring the state of the epidemic and to find effective ways to counter based on principle so finter-sectoral cooperation combined efforts of the state and civil society.

It is needed to provide effective sex education among today's youth about HIV / AIDS. This detailed attention is given to those types of conduct that may be as a result of HIV, AIDS or unwanted pregnancies. To have accurate and reliable information on the risks associated with unprotected sex and methods of protection. Discussion of the impact of media on society and the sexual behavior of young people, to support clearly defined values that are incompatible with non-protected sex, but it does not conflict with group and individual values of today's youth.

Key words: epidemic, HIV/AIDS, sexual life, youth.

Стаття надійшла до редакції 31.01.2017 р.